Број 121. У Новом Саду у среду 4. јуна 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Краљ Петар I. (Карађорђевић III.)

Јуче је народно преставништво Србије изабрало једногласно за краља Петра Карађорђевића. Изабрало га је, разуме се, с тим, да престо Србије наслеђују његови потомци.

Историја ново ослобођене Србије и секциони протокол, који је показао, шта је нађено у мозгу краља Александра, не говоре у прилог наследној монархији.

Читава историја ново ослобођене Србије није друго, него љута борба између народа и његових владара око устава. Српски кнежеви и краљеви, уобразили су себи, да су они и њихови претци, ослободили и проширили Србију, уобразили су себи, да народ има њима и њиховима све да захвали, па су хтели да буду господари. А народ се опет сећао своје крви и својих огромних жртава, док је ослободио и створио Србију, па није хтео да стане у крај.

И дошле су небројене побуне, успешне и неуспешне, атентати, гажење устава и свакојака зла. У тој борби између народа и владара Србије, а све око устава, утрошена је највећа народна снага, време народно, и то је Србију задржало у њеном развитку у сваком погледу. Та борба између народа и владара у Србији, доводила је државу толико пута скоро до пропасти. Та борба између народа и владара је управо друго Косово ново ослобођене Србије.

У рукама народног преставништва било је, да још пре избора новог краља, уреди макар уставно питање и осигура народна права. Онда би нови владар знао, на што долази. Па још има нека изгледа, да ће се то учинити, после избора краљева. Народно преставништво има вере у краљу Петру Карађорђевићу. И верује, да он неће стешњавати народне слободе, но ће и сам учинити што треба.

Може и то бити! До душе истина је, да краљеви не маре да уче, а лако заборављају оно, што се догађало њиховим претходницима. Па и ако није искључено, да би нови краљ окренуо народним путем, ипак је, по нашем мишљењу добро, да народно преставништво осигура слободе српских грађана, пре но што позове краља. Јер — ово је сигурно, а оно може бити, а и не бити. Прави народни пријатељи, не остављају ништа случају и „звезди Србије.“

Постигнуто је после дуге и тешке борбе, да се прогласи устав од 1888 године (па још и прошири), а не онај од 1901. године, који је наметнут и у коме се огледа болесно тврдоглавство краља Александра. На том уставу од 1901. г. огледа се на многим местима, са свим јасно, 11 милиметара дебела лубања краља Александра и његов болестан — мозак.

Устав од 1888. године много је слободоумнији, и они који су се били већ обрадовали, да ће влада краља Петра Карађорђевића, почети на основу устава од 1901. године, преварили су се. Али на основу устава од 1888. године, неће господа која немају народног поверења улазити лако у народно представништво. Ако се тај устав прошири и у том правцу, да се војска заклиње на устав и да се народној војсци врати одузето јој оружје, онда ће Србија стати на сигурније ноге.

Ова ствар тећи ће даље. Што се тиче избора краља, то је свршено. Краљ је Србије Петар Карађорђевић III.

Искрено желимо, да народ нађе у њему права, искрена пријатеља, а не само владара, а да он нађе у народу љубави и поштовања а не само — поданике.

Престо, круна и сјај хоће да засене очи. Ласкавци и подлаци, који се гурају око владара, хоће да га увере, како је он Господар и да му је све слободно . . . I. Карађорђе био је велики пријатељ народа и умео је за народ да поднесе многе жртве.

Није лако бити добар краљ. Ко хоће да је први, мора безусловно да претходи добрим примером, мора да буде готов да сузбија у многоме своју вољу, своје жуђње и прохтеве, а понајвише ласкавце. Трновита је круна краљева. Ко вазда истиче своју личност и пита: Шта ће он? тога прати клетва народа. Добар и мудар краљ наићи ће увек на благослов. Желимо искрено, да краљ Петар Карађорђевић буде добар краљ Србије, а није истина, да у том случају неће наћи признање народа.

Краљ Петар не долази на згодне прилике. Али те прилике нису такве, да се не би могле свладати. Младић није за владара, а краљ Петар Карађорђевић је имао времена да стече искуства! Он је у годинама кад се човек лакше одриче многих прохтева... Желимо искрено, да нови краљ Србије буде достојан деде свога, желимо то у интересу Србије, а то је и у животном интересу нове успостављене династије.

Избор краља Петра Карађорђевића.

Београд, 2. јуна.

Силан свет се слегао на данашњи дан у Београд. Улице су искићене, грдним гомилама света владало је одушевљено расположење.

Народна скупштина.

У 9 часова отворена је народна скупштина у скупштинској згради. Публике беше врло мало, јер се сваки тискао да добије места у новом двору, где беше заказана заједничка седница народног преставништва, скупштине и сената, и где је имао да буде избор краља Србије.

Скупштина је изабрала тајним гласањем за председника Ацу Станојевића, штампара, који се захвалио и рекао: Треба да изаберемо и новог владаоца Србији и да земљи осигурамо права, за која се боримо. — За тим је изабран за првог подпредседника Стојан Рибарац адвокат, а за другог Љуба Станојевић професор. После тога прочитао је председник привременог министарства владину декларацију, која гласи:

Народном Представништву.

Познатим догађајем ноћу између 28. и 29. маја ове године, у коме је бивши Краљ Александар лишен живота, Србија је остала без Краља и наследника Престола.

Кад су, у зору 29. маја, то сазнали пријатељи Отаџбине, састали су се одмах на саветовање и договор: шта је, у интересу земље и Народа, потребно урадити у прилици створеној тим догађајем.

ПОДЛИСТАК.

КРАЉ ПЕТАР КАРА-ЂОРЂЕВИЋ.

Краљ Петар Кара Ђорђевић, најстарији син кнеза Александра који је владао Србијом од 1843.—1858. год. рођен је у Београду на Петровдан 29. јуна 1844 године. Као престолонаследник провео је детињство у својој отачбини. Добио је у Београду основно образовање у чисто српском духу. 1. августа 1858. год. четири месеца пред пад оца му, млади кнежевић је отишао у Женеву ради даљег образовања.

Један рођак кнеза Петра који је писао животопис кнеза Петра Карађорђевића и одакле вадимо ове редове вели ово: Факт да су кнез Петар и отац му изабрали републиканску Женеву, родно место Жан Жака Русоа, и гнездо свих слободњачких покрета, за пребивалиште престолонаследника српског, за школу, у којој ће он црпети знања потребна једноме владару, доказује да су обојица били прожмати демократским тежњама, да се нису плашили суврмених установа. У Женеви је кнез Петар пробавио до 1861. године, када оде у Париз, где се је у лицеуму St. Barbe спремао за пријемни испит за француску војну школу St Cyr У ову школу ступи он 1862. године а 1864. изађе из ње као француски официр. Ради даљег образовања у војној струци кнез Петар је посећавао француску ђенералштабну школу, коју је и довршио 1867. године. За све време школовања свога кнез Петар се је бавио поред војних и друштвеним наукама, читао брижљиво све важније писце по овој струци, па 1862 године већ и превео чувено дело Џона Стуарта Мила о слободи.

* * *

У скоро после завршеног војничног образовања, даде се младоме Кара Ђорђевићу прилика, да и на делу докаже своје способности. Кад је 1870. године плануо француско-немачки рат ступи и кнез Петар својевољно у редове француске војске. Како обилатим војничким знањем тако и одважношћу, обратио је он на себе, одмах у почетку већ, пажњу својих предпостављених. Он је најпре припадао тако званој страној легији, Legion étrangère, која је сачињавала XV. корпус и остао је у њој све до поновног заузећа Орлеана. Од новембра 1870. па до краја јануара 1871. кнез је био прикомандован XVIII. корпусу и то у ђенералштаб прве дивизије. Шефови су му тада били ђенерали Било (Bilot) и Бурбаки (Bourbaki.) Да је његова служба за све ово време била одлична, да је у борби био неустрашим доказ је одликовање његово после битке код Вилерсексела. На предлог ђенерала свога добио је он тада орден почасне легије, Legion d'honneur. Кнез Петар спада дакле у ред оних ретких Срба, који се својим способностима узнеше, да и на страни задобију угледа и поштовања, да мушки издрже утакмицу са синовима просвећенијих народа.

Врло је појмиво да је кнез Петар, који је осећао своју способност у војничкој вештини, још из ранија тражио да је стави у службу српске мисли. У њему је била урођена пажња за славом ратничком, па је с тога и нестрпљиво чекао да прилике на Балкану сазру како би му се дала могућност, да се за народне интересе српске свом снагом и свим младићским одушевљењем својим заузме. Са великом пажњом пратио је он прве устаничке покушаје у Херцеговини 1875. године, па кад му се учинио тренутак згодан да и сам ступи у акцију, дође у Дубицу на Уни и ту организује устаничке чете, са којима се крене за Јашницу, па за Ђорковац, где се је бавио све дотле док Србија и Црна Гора не беху ушле у борбу. Ратовање кнежево са Турцима, и ако у малој размери вођено, било је крунисано знатним војничким успесима. Ту војну, коју је кнез о овом трошку зачео и организао, водио је он искључиво у патриотском смеру, са искреном жељом да потлаченој браћи својој помогне. Он није презао од тога што су му неки српски политичари и у том патриотском подузећу највеће сметње правили, па чак и заверу противу њега ковали, подмећући му најпрљавије мотиве Они су мислили тиме да умање заслуге, које је кнез Петар овим патриотским подузећем својим за све Српство стекао. То им, разуме се, није успело, јер је рад кнежев био чист од сваких себичних побуда, па су то ускоро увидели и сами противници. Чим су Србија и Црна Гора при-

Резултат саветовања о томе био је састав Владе, како је то обзнањено Српском Народу званичним „Српским Новинама“ 29. маја ове године.

Примајући, на тај начин, Управу Отаџбине, Влада је сматрала за своју прву и најпречу дужност, да се стара о одржању мира, реда и законитости у земљи, и да сазове Народно Представништво, да оно изврши избор Краља Србије.

Са уверењем, да тај избор ваља извршити путем и начином уставним, Влада је вратила у важност Устав од 6. априла 1901. године, са законима, који су важили пре државног удара од 24. марта ове године и сазвала је данашње Народно Представништво, које је изабрано и састављено уставним путем.

Влада са задовољством констатује, да је, потпомогнута свесним држањем Народа и патриотске јуначке српске Војске, одржала у земљи потпун ред и мир.

Убеђена, да је тиме учинила дужност према отаџбини у овако озбиљном времену Влада оставља Народном Представништву оцену догађаја од 29. маја ове године и рада данашње Владе после тога догађаја.

А, у исто доба, отварајући овим седнице конституисаног Народног Представништва, Влада га позива, да, испуњавајући своју дужност према Отаџбини, изврши избор Краља и донесе одлуке о Уставу.

У то име Влада поздравља Народно Представништво са жељом: да његов рад донесе Отаџбини срећу и напредак

Живео Српски Народ!

У Београду, 2. јуна 1903. године.

(Долазе потписи свију чланова привремене владе.)

Ова је декларација примљена узвицима: Живео српски народ! Живела српска војска! Живела привремена влада! Изјављено је поверење влади и захвалност храброј српској војсци, која и у овој прилици стоји једнодушно уз народ.

Први потпредседник Рибарац прочитао је предлог у име председништва, да се поврати устав од 1888. године с тим, да се у њему прво учине измене према данашњим приликама, и који одговарају новом стању. (Јер је династија Обреновића, о којој говори тај устав изумрла 29. маја) — Овај је предлог примљен једногласно и проглашен је прешним.

Председник Станојевић закључује са станак скупштински и позива посланике да иду у нови двор, где ће бити заједничка седница скупштине и сената ради бирања краља Србије.

Седница сената.

У 9 часова ујутру састао се и сенат. Председник сената Пера Велимировић отворио је седницу, за тим су изабрани секретари и док је сенат посвршавао ситније послове, које је отезао, стиже му предлог скупштине, да се поврати устав од 1888. године, што је једногласно усвојено.

Заједничка седница народног представништва (скупштине и сената).

Дворана у новом двору, у којој је заказана била заједничка седница скупштине и сената, била је већ у 9 часова у јутру препуна света Хиљадама њих нису могли да добију улазницу. Ложа за женске била је препуна. Цео дипломатски кор био је на окупу, а било је само 150 дописника српских и страних листова.

У 10 часова дошли су посланици из народне скупштине и заузели су своја места. Сенатори су дошли тек после 12 часова јер су морали да сачекају закључак скупштине и да већају о њему. Тачно у 12 часова и 12 минута отворио је Пера Велимировић, председник сената, заједничку седницу народног преставништва. После поздрава саопштио је одлуку народне скупштине и сената о повраћању устава од 1888. године и о потребним изменама његовим. За тим је објавио, да се приступа избору краља Србије. Гласање ће бити јавно и поименично, те да сваки члан представништва каже гласно и јавно име и презиме кандидата за краља Србије.

Секретар Љуба Давидовић отпоче прозивање. Прво прозва посланике округа пожаревачког Алексу Нешића. Чим је Алекса Нешић дао свој глас за Петра Карађорђевића, у дворани се разлегало френетично, бурно и дуготрајно: Живео Петар Карађорђевић! Овај се поклич чуо на улици, где га је непрегледна гомила света прихватила, мислећи да је избор већ свршен. Дуго је трајало, док су се стишали узвици, а за тим су сви посланици и сенатори изгласали Петра Карађорђевића.

После тога је председник сената П. Велимировић прогласио исход избора и узвикнуо: Живео изабрани краљ Петар I.! И онда рече: После овако свечаног чина, после овог историјског тренутка, када смо изабрали на престо Србије унука славног Карађорђевића, који је повео први устанак за ослобођење народа, а на домаку сто годишњице тога значајног доба, позивам поново народне представнике да узвикну: Слава Карађорђу! Слава му!

За тим је говорио потпредседник сената Гига Гершић, па онда у име привремене владе, председник мин. Јован Авакумовић. Председник сената изјавио је, да ће влада телеграфски известити Њ. Величанство Петар I. о овом избору и поздравити га.

Председник затвара седницу и заказује другу у 5 часова, у којој ће се изабрати одбор народних посланика и сенатора, који ће отићи у Женеву, да изабраном краљу писмено саопшти избор и допрати га у престоницу.

Друга седница народног преставништва.

У 5 часова после подне била је друга седница народног преставништва, у којој је изабран одбор, који ће отићи у Женеву да поздрави и допрати краља, Избор тог одбора трајао је више него четир пута онолико, колико избор краља, коме треба да иде та депутација. У њу су изабрани:

Пера Велимировић, Аца Станојевић, Стојан Рибарац, Љуба Давидовић, Станко Петровић, Риста Поповић, Милан Мостић, Драгомир Лазаревић, Сава Илић, Доброслав Ружић, Ђока Брачинац, Ђока Симић, Др. Коловић Коста Борисављевић, Миливоје Савић, Миле Радојковић, Ђока Урошевић, Андра Николић, Др. Мита Поповић, Ђока Стојковић, Жика Тајсић, Др. Јован Данић, Велимир Карић, Милутин Станојевић.

Краљ Петар прима избор.

Краљ Петар I. упутио је председнику привремене владе овај брзојав, који је стигао на дан избора у 8 часова у вече у Београд.

Господину Министру председнику
Господину
Јовану Авакумовићу.

Дубоко сам потресен сјајним доказима оданости драгог Ми народа, верне војске и патриотске владе.

Захваљујем из дубине српске Ми душе провиђењу које Ми је досудило да по милости Божијој и вољи народа заузимам престо славних Ми предака.

Молим Вас Господине Председниче, и ваше другове из владе, да примите Моје Краљевско признање са уверењем о Мојој особитој наклоности.

Петар.

* * *

Седница народне скупштине трајаће и даље и ревидираће устав од 1888. године. Промене у уставу тицаће се пре свега династије Карађорђевића. Добриње, где се родио Милош Обреновић и Таково, где је отпочео други устанак, неће уживати почаст да буду засебна изборна места. Изменуће се чл. устава, који

хватиле устанак босански, повукао се је кнез, растурио своје чете не хотећи да на њега падне сумња, да је он све то подузео ради неких династичких смерова.

* * *

Из писма, које је кнез Петар ступајући у акцију у Босни, упутио кнезу Милану, може се свако уверити, да су намере његове у овом патриотском подузећу биле чисте од свих себичњачких погледа. То писмо је карактеристично, јер оно даје лепу слику осећаја Вождовог унука у тренутку, када је требала да се реши судбина српскога народа.

»Ваша Светости.

У часу када се судбина нашега милога народа дели, свакоме сину народноме пада у дужност, да с народом буде на мегдану и да са њим подели срећу и несрећу зачете борбе, искрено, без задње мисли. Тако ја мислим о улози свакога Србина без разлике у овим приликама. Уверен у истину и правичност те мисли, ја сам похитао овамо на бојиште.

Али се мој долазак друкчије тумачи. Мени се преписује намера које ја за сада немам, називљу ме претендентом, што ја сада никако нећу да сам. Ја сам проникнут мишљу да би грехота била, када би било код кога му драго, лични интерес сада одређивао рад, и сматрам да су баш кнежеви српски у првој линији позвани, да своје личне интересе принесу на жртву интересима народним, те се тиме бар до некле одуже народу за све оне благодети, које су до сада уживали. Буде ли нам борба успешна, што треба да желимо, ми онда нисмо у напред у стању одредити форму нове државе, па ако и желимо што за себе спасти оно нека то буде само: понос поштених народних синова.

Тако је моје мишљење о дужности Србина, о дужности српских кнежева и о положају у опште. Казујући те своје мисли искреној Вашој Светлости, ја тежим да постигнем неке практичне резултате, који ће бити нама на част, а народу на срећу.

Многе ситне страсти себичних људи, поделили су наше породице и начиниле од њих два табора, чијом се узајамном мржњом само шпекуланти користе. Са обе стране та је мржња умела да лови присталица, да поцепа народ, чија поцепаност није могла ни на кога да утиче благотворно па ни на нас. Та је мржња прогутала Кара-Ђорђа, та је мржња покосила кнеза Михајла, и ма колико се ми прали од саучешћа у томе, признати морамо, да је наша мржња узрок свему. Ја бих Вашој Светлости имао да наведем о томе живих примера из садашњег устанка, те да увидите што јасније колико та мржња може да науди самоме народу.

Ако Ваша Светлост налази за умесно ја ћу се срећан осећати да порадим да та мржња једном престане. Дајте да у овом озбиљном добу, на очи свима непријатељима нашега народа, станемо један поред другога као браћа и пријатељи, којима су на срцу једино срећа и напредак онога народа, који их је изнео на висину, на којој се находе.

Ја бих најрадије остао где сам. О потребама овамошњим доцније ако се Ваша Светлост одазове предусретљиво овој мојој жељи.

Још нека би Ваша Светлост примила уверење моје искрености.

Ђорковац 30. маја 1876.«

* * *

У догађајима, који су се развијали за владе последња два Обреновића, кнез Петар није узимао никаква активна удела. Са великим интересом пратио је све што се тамо збива и искрено жалио, што Србија не успева да дође до потребног мира. Али како су понеки државници сматрали за особиту мудрост, да све политичке противнике своје као антидинастичаре, гањају, то је кнез Петар избегавао, да уплетањем својим да прилике тим људима, да по Србији чине нове покоре. На против, при свакој новој »завери« противу Обреновића, енергично је он одбијао и од себе и од својих пријатеља учешће у њој, па из јавама и у разговору са новинарима указивао на праве творце свију атентата и устаничких покушаја. Овим држањем својим кнез је одлагао успех својој породици, јер да је активније учествовао у пословима у Србији, без сумње би много раније извојевао себи и својима повратак у отачбину. Али кнезу је увек било стало до тога, да народ од гањања сачува, да све поводе за нове немире избегава, те је радије одлагао потпуни успех, само да Србију не ували у нове несреће. Ово ће му народ

говори о сталним окружним одборима, јер су све странке сложне, да ти одбори немају правог делокруга. У прелазном наређењу повратиће се закон о штампи, закон о зборовима и удружењима, закон о избору народних посланика, закон о општинама, и закон о пословном реду у народној скупштини, који су донесени били на основу устава од 1888., па укинути. Тако промењен устав биће упућен и сенату, па кад га и он усвоји, краљ Петар Положиће заклетву на тај устав, пред садањим народним преставницима. Онда по себи отпада сенат а и данашња народна скупштина, те ће се расписати нови избори, за малу и велику скупштину, како то наређује устав од 1888.

О томе, да ли да се у уставу од 1888. године одреди, да се војска заклиње на устав и другим народним гаранцијама, није још коначно решено.

Догађаји у Србији.

Краљица Наталија писала је једној некадањој дворској госпођи и питала је, да ли може доћи у Србију, да посети гроб свога сина.

Позив на дело.

У вече 28. маја разаслао је пуковник Машин некојим официрима завереницима писмо, у коме их позива да у 12½ часова дођу у касарну. У том писму вели: Чим ја приспем, одмах ће се свирати узбуна и војска ће се спремити. У том писму јавља им за тај дан лозинку и одзив. Лозинка је била: *златибор*, а одзив: *звер*.

Листа проскрибираних.

Београдски листови јављају, да је бивши министар председник Цинцар-Марковић 28 маја у вече, на неколико часова пре своје смрти дао оставку. Краљ је желео од Цинцар Марковића, да се именује за наследника престола Никодим Луњевица, а да се браћа и сестре краљице Драге прогласе за принчеве и принцезе са великим платама. Но пре него што се то догоди, да се објави преки суд, који ће најглавније људе из опозиције да осуди на смрт, веле, да су нашли на столу краљеву списак проскрибираних. У том списку су забележени: Јован Жујовић, сенатор и професор вел. школе; Јаша Продановић сарадник „Одјека“; Јован Скерлић проф. вел. школе; Љуба Живковић, Света Симић, др Божа Марковић, све радикали. Др. Воја Вељковић либерал, Света Јакшић уредник „Штампе“ и многи виши и нижи официри. Свега 90 из Београда, а из унутрашњости Србије забележено је око 1000 људи, који су требали да погину. Да се и није видело у мозгу краља Александра, да је код њега већ започело лудило, из овог његовог предлога могло се то јасно видети. Генерал Цинцар-Марковић, одбио је тај предлог краљев и поднео је оставку, ма да га је краљица Драга наговарала да пристане на тај краљев предлог. Цинцар-Марковић је предложио за свог наследника Стојана Бошковића, српског посланика у Паризу. Овај је и приспео у Београд, али тада је био краљ Александар већ мртав

Жандармеријски мајор Николић, који је у Шапцу убио Алавантића, кад је овај из Митровице прешао био у Шабац, затворен је. Зашто — то није познато. Затворен је и један шабачки грађанин, а веле због тога што је кортешовао за републику. Ми ову последњу вест не можемо да верујемо.

Разговор са Пашићем.

Уредник „Н. Србобрана“ није имао друга посла, него да преслишава Пашића, кад је пролазио кроз Загреб на путу за Београд. Пашић је изјавис, да је народ у Србији у огромној већини својој за монархију. Република је још сувише далеко од нас!, већ је монархија за Србију најбоља. (Сигурно за то, што српски владари редовно газе устав а народ их протерује ил убија.) Пашић је даље изјавио, да ће се скупштина може бити задовољити са уставом од 1901. године, јер су на основу тог устава донесени неки закони, који су слободоумни и са којима сви слободоумни људи могу бити задовољни.

Као што се види, г. Пашић је данас са врло малим задовољан. Пашић хвали и састав данашње привремене владе Вели да су то најспособнији (н. пр. Генчић) Пашић држи да би та влада могла и даље остати. Уредник „Н. Србобрана“ питао га је на крају: Верује ли он у сретну звезду Србије? Пашић је одговорио, да верује и да ће бити све добро. — Ако се обоје ослоне на сретну звезду Србије, уверавамо их, да зацело неће бити добро. Звезде имају већ свог одређеног посла у васиони, и ако у Србији родољуби не прегну на искрен, родољубив. истрајан и паметан рад, онда ће до душе сретне звезде и даље сјати на небу, али неће и даље обасјавати сретну и независну Србију.

Нове поштанске марке у Србији.

Почињући од петка добиће српске поште нове привремене марке. Биће у две боје. На месту, где је данас лик краља Александра, доћи ће грб краљевине Србије. Око грба је лаворов венац, а над грбом реч Србија. Бео орао са раширени крили носи грб у кљуну, а доле је означена вредност марке. Марке ће бити веће и лепше од досадањих. Привремена влада није хтела, да ни за кратко време остану марке са ликом краља Александра, а ради већ на том, чим краљ Петар заседне на српски престо, да се направе марке са његовим ликом, па да се и ове привремене извуку из промета.

Одело краљице Драге.

Бечки листови доносе писма појединих помодних магазина из Беча, где је краљица Драга поручивала своје одело. Из тог се види, да је поручивала одела за 500, 600 и 700 форината. С друге стране јављају, да је краљица Драга осим овог скупог одела имала и обично одело. Имала је нарочито необично фине сукње, израђене највећом елеганцијом, а имала је и одвише простог доњег одела, за које држе, да је с њим „парадирала“ само пред краљем Александром, да му покаже, како уме да газдује и како је до крајности штедљива. Међутим кад су сад после њене смрти саставили инвентар, нашли су око 400 пари рукавица и око 150 пари цицела.

„Застава“ дозвољена за Србију.

Београд. „Застави“ која беше забрањена за Србију, дозвољен је улаз.

Београдска општина

дала је и по други пут 3000 динара, да се прочасти војска.

Пријатељи краља Александра

истичу данас у Београду у знак радости највеће заставе. Међу њима је и Алекса Јовановић, председник преког суда, после иванданског атентата. Они су сви као и наш „Браник“, који је још недавно писао, како су сви у Србији сложни, само „Застава“ ремети слогу. А данас и он хоће да искочи од радости, што се данас онако догодило.

Пера Тодоровић уредник „Малих Новина“ побегао је из Београда на дан атентата у Срем (како неки веле препливао је Саву). Сад је из Кленка телеграфисао министру унутрашњих послова Стојану Протићу, да ли се сме слободно вратити у Србију, а да му ништа не буде. Министар му је одговорио, нека се слободно врати, јер нико о њему и не води рачуна.

Страни посланици на српском двору.

Посланици страних сила, који су акредитовани на српском двору, никако не опште званично са српском владом, јер њихова писмена гласе, да су опуномоћени за двор краља Александра.

Руски посланик Чариков, који станује преко пута од двора, стигао је у дворску авлију 29 маја у онај пар, кад су краља и краљицу избацили кроз прозор. Неколико минута гледао их је немо и непомично и онда рече да би их требало однети унутра.

Панцер кошуља на краљу Александру.

Поуздано смо извештени, да је краљ Александар имао на себи панцер кошуљу, кад се појавио пред завереницима. Они као да су знали за то, јер га је први куршум погодио у грло. Кад га је убола прва сабља, наишла је на тврд предмет, и није могла да продре. Тада је испод панцера распорен од учкура до грла.

Београдско гробље.

Београдско ново и старо гробље, искићени су на улазу заставама. Тамо где леже краљ Александар и краљица Драга, долази свет шета и гледа, али нико не показује саучешћа, него се сви, па и госпође шетају и разговарају, као у каквом парку.

Из прошлости.

Мале, професор на париској гимназији, који је некад био учитељ краља Александра, причао је париским новинарима ово: Краљ Александар је био од 13 годи-

---

без сумње у велику заслугу уписати, а поглавито ће му наше политичке странке морати бити благодарне, што никад није покушао, да их у какве завере и нереде уплете.

* * *

У породичној срећи нашао је кнез утехе за увреде, које су му толико пута неправедно биле нанесене. Године 1883. оженио се је кнез Петар најстаријом ћерком кнеза Николе I. књегињицом Зорком. Његом брак, коме је љубав била главна основа, беше сретан, а кнез у кругу својих милих потпуно задовољан. Али верна друга његова премину већ 4. марта 1890. године оставив за собом уцвељена мужа с нејаком дечицом. Деце има кнез троје, книгињицу Јелену рођену 23. октобра 1884., кнежевића Ђорђа рођеног 27. августа 1887. и кнежевића Александра рођеног 4. децембра 1886.

* * *

Животописац кнеза Петра, и опет велимо један рођак његов описује садањег краља овако:

Које имао прилике да опћи са кнезом Петром или да бар једном са њим опширније говори, уочио је неколико изврсних особина, којима он одмах за себе задобија. Крај свег свог темељног образовања, кнез је у разговору скроман, радо саслуша свога саговорника и покушава да га победи, не својим аутоитетом, већ својим разлозима. Кнез има великог политичког искуства, прати критички све светске догађаје и суди о њима са ретком проникнутошћу. Не да се лако завести својим осећајима, већ се труди да нађе оправдана разлога сваком свом послу. Љубав ка реду је врло велика особина Кнежева и без сумње врло важна препорука за једног претендента. Један факт је интересантан у овом погледу. Кнез је стојао и стоји у доцисци са многим виђеним људима не само у Србији већ и у осталој Европи. Од петнајсте године своје већ, од тренутка кад је напустио Београд, у циљу да се даље васпита, он води регистер свију испраћених и примљених писама. У овима је сакривено неисцрпиво историјско благо, али га кнез суверњиво само за себе чува. За њега је тајна писама велика светиња, па и ако је са многим политичарима у Србији имао хрђавог искуства, он никада није покушавао да их компромитује. Овим се не могу похвалити чак ни по некоји владари, који се радо користе каквим било, често измишљеним документом, само да противнике своје упропасте. Кнез је у опхођењу своме скроман, па би се могло рећи чак демократски расположен. Приступачан је за све мале а према великима чува своје достојанство и у томе потпуно личи на свога великог деду, Кара-Ђорђа. У опште, он се поноси Вождом па се и труди да у породици својој очува свежу успомену на њега, узимајући га за пример при сваком послу. Живот је кнеза Петра врло умерен и он избегава све, чиме би привукао неку особиту пажњу на себе. На васпитање деце своје много полаже и сав се је посветио њему, јер у томе васпитању с правом гледи понос своје династије.

на, кад је краљ Милан у корист његову захвалио на престолу. Дан пре тога питао је краљ Милан свог сина:

— Шта ћеш ти радити, кад постанеш краљ?

Краљ Александар је мало побледио, али не рече ништа. Прекосутра у јутру, на дан, кад је краљ Милан одступио, поздравио је краљ Милан свог сина овим речима:

— Добро јутро, Величанство!

Краљ Александар примио је по све мирно тај поздрав. Краљ Милан се чудио тој хладнокрвности, јер је тајио од свог сина да ће захвалити на престолу Но још се већма зачудио, кад му краљ Александар рече:

— Ја сам још прекјуче из твога питања слутио, да ћу данас бити краљ.

Онда је било краљу Александру 13 година. Професор Мале тврди, да је краљ Александар био његов најбољи и најдуховитији ђак, па се увек чудио, како је потоњи краљ Србије могао да чини оноликe крупне политичке погрешке, нарочито у последње време. Кад професор Мале прочита секциони протокол о парању краља Александра биће му ствар јасна.

Црногорски посланик у Цариграду.

Кад је у Цариград стигла вест о смрти краља Александра, сви су посланици страних дворова у знак жалости подигли заставу до половине мотке, само црногорски посланик није то учинио. То је изазвало велико чуђење, но доцније се црногорски посланик извинио тиме, да је мотка била скрхана и да је није могао тако брзо оправити

Утисак у Цариграду.

Вест о убиству краља и краљице учинила је на султана силан утисак, па је он сад непрестано у великом узбуђењу. Новинама је забрањено, да пишу поближе о београдским догађајима, већ су смеле само да јаве, да су краљ и краљица умрли Сви страни посланици изрекли су своје саучешће српском посланику, а сва посланства (куће) и све лађе појединих посланика, извесили су у знак жалости, заставе на по копља.

Цариградски војени аташеји.

Више војених аташеја (посланствима додељених офисира за војена извешћа) отишло је из Цариграда у Бе град.

Нови Сад, 3. јуна.

Угарска на прелому. И ако нису стигле још званичне вести из Беча, и ако ће се министар председник Сел тек у сутрашњој саборској седници изјаснити о исходу своје аудијенције у Бечу и кризи владе, у Будимпешту је већ стигла вест, шта ће бити.

Као што се дало предвидети, Беч није хтео да попусти. Сел одлази ал ће га заменути Тиса и Фејервари. Промена ће се дакле извршити у окрутном, назадном духу. Новој влади ће први задатак бити да спута сабор, да донесе пословник, по коме је опструкција немогућа. И тако ће покушати да протуре и војне предлоге и асентацију и друго.

Опозициона штампа љуто се окомила на Беч и ову назадну промену. Одржала је у понедељак после подне договор, на коме су духови врло раздражени били и сву своју жуч излили против Беча и новог назадног правца. Веле: Народ угарски неће се поплашити отворене борбе и то ће бити последњи покушај, да се угарски народ насиљем присиљава. Оплакују пад Селове владе, који је хтео помирљиву, једноправну политику, а кога ће заменути политика мржње, насиља и потиштавања. „Мађарорсаг“ још зна, како је владар казао Селу у ономадашњој аудијенцији: Па нашто вам је већина кад не умете да извedete оно, за што сте постављени? — Напада и Тису, Фејерварија, који сад већ отворено проповеда, како се „више не може чекати“ и како асентације мора бити, па извело се то законито ил не. „Мађарорсаг“ завршује свој чланак како ће поново наступити доба: незаконитости, насиља и корупције.

У данашњој седници саборској, било је иза кулиса врло живо. Тражили су од Села, да се још данас изјасни о кризи, но Сел је одговорио, да ће то тек сутра учинити. Сел је том приликом поново напао опозицију, која је својом опструкцијом довела до ових замршаја и она да је одговорна за све.

Опозициона штампа доноси разређени слови: Фејервари је потпуну победу поњео код краља. Долази насиље! Стеван Тиса саставиће владу!

Ствар ова међутим као да није још потпуно решена. У Бечу су призвани некоји угарски политичари, међу њима је и Апоњи.

Но свршила се ова ствар овако ил онако, једно је јасно. Ми народности немамо разлога да оплакујемо пад Селове владе а немамо разлога да се радујемо Тисиној влади. Ми смо давно предвидели ове велике кризе, али да ће после ових наступити боље, праведније доба, то смо такођер увек говорили а и сад понављамо.

Крај.

(Поноћ. У соби је мрак.)

Он (окренув се ка кревету): Шта је ово? Не могу никако да заспим!

Она: Ни ја! Никада ми не беше овако тешко!

Он (шапатом): Осећаш ли и ти као да је још неко у соби?

Она (истим гласом): Бог с тобом! Да ниси у грозници?

Он: Не!... Слушај!... Да запалим свећу?

Она (хватајући га за руку): Не! Нипошто! Нећу светлости!

Глас из ноћи: Ходите!

Обоје скоче с кревета ужаснути.

Она: Ах, сад сам и ја чула! Јасно сам чула!

Он (дрхћући и испрекидано): Драга моја, ипак није ништа! Веруј, да је као обично, — све нам се чини да јест нешто, а оно ништа!

Она: Ужас! Учинило ми се као да неко шапну: »Ходите!«

Он: И мени! А није!

Глас из ноћи: Јест!

Обоје (збивши се једно уз друго): Ко је то? Шта је то?

Глас из ноћи: Ја сам!

Он (отргнув се од ње, гласом највећег ужасавања): Тата!

Она (ударивши босом ногом о под): А шта? Ово није ни привиђење, ни бунцање, ово је јава! Неко је ту!... Звони! Пали! Зови!... Лазо! Роберт! У помоћ!!... Лазо! Лазо!...

Гром туче. Кућа се затресе. Зачуше се у даљини јауци, срдити гласови, тутањ корака!

Обоје: Бежимо!... Лазо!... у помоћ!

Она потече к прозору и стаде га отварати.

Он дршћући стаде код врата.

Од једном, као чудом неким, утиша се све.

Он (једва изговара, испрекидано): Ето, хвала Богу, није ништа!

Она (с прозора, окренувши к њему главу): Пст! Овамо! Брзо овамо!... Ено по двориштy силне сенке!... Ено блиста нешто кроз мрак?

Он (пришав и наслонив се на њу:) Ако блиста оружје, добро је! То су наши бранioци! Да им се јавимо! Али ја не видим ништа!

Она (устукнувши и шапатом): Тешко нама, видим све! То су она деца,... знаш,... она деца, побијена по улицама, а сад се прерушила у оружане ноћњаке, осветнике! Не знам како је ово, али их познајем!

Глас из ноћи: Она су! И с њима су деца жртава на Горашњу и на Краљевици и многа друга! Нема спаса! Крај вам је!...

Он: О, немој, молим те! Нећу да мрем! Нисам за све крив! Ти си ме учио, да сам господар свега, па и њихових живота! Ова ме...

Страховит лом прекиде га.

Младићки глас, јасан и снажан као труба, надвиси све, викну испред врата:

— Издај.. издајниче!

Промукао, матор глас: Унутри су!

Она (цикну): Ах, Јуда! Убите Јуду! Он је свему крив! Убите Јуду!

Тело неко паде, урличући.

Она: Ах, добро је! Нека му! А сад милост!

Он: Милост! Милост!

Гласови живих и мртвих: Правда! Правда!

Глас јунаков: Напред браћо! Оборимо их брзо, предајмо их ноћи, јер свиће дан!...

И би *крај!* С. М.

Вести из места и са стране.

Крвава литија.

Док је у Паризу литија (опход) о Брашанчеву прошла на миру, дотле је у Напту дошло том приликом да крвавог сукоба. Профект је био забранио јавни опход, а социјалисте су објавиле јавним прогласима, да ће она већ на томе порадити, да се прибави закону поштовање. Када се око 10 часова пре подне отворише главна врата цркве св. Петра, а поче литија да се носи, а свет покуља из цркве навалише социјалисте, хотећи да спрече ношење литије. На то се умеша полиција, хотећи да начини реда, а клерикалци зађу другим улицама социјалистама за леђа, на што настане велика тучњава, при којој су многи тешко рањени, а један и убијен. Убијен је наиме Голе издавач једног социјалистичког листа, старац од 72 године, а председнику једног слободоумног друштва разлупана је глава, и испребијан је тако, да нема наде, да ће остати у животу. За тим је 7—8000 клерикала јурнуло на зграду префектуре порушило капије, ушло у авлију и хтело да нападне на канцеларије. Ту су поразбијали многе прозоре. Тек коњица, коју су на брзо позвали, могла је успоставити мир и ред.

Брзојави „Застави.“

Стигли 3. јуна.

Озбиљан положај.

Будимпешта. Сви политички кругови тог су мишљења, да ће Сел данас у сабору изјавити, да је ради несавладивих препрека, које је опструкција ставила, поднети краљу оставку кабинета, и да ће сабор замолити, да обустави даље расправе, с обзиром на кабинетску кризу. Фејервари, Албин Чаки, Апоњи, Јулије Сапари и Стеван Тиса, стигли су јуче у Беч. Вест та (сигурно о путовању речених политичара у Беч), направила је код свију странака велике сензације. Кошутова странка, изјавила је у поверљивој конференцији, да ће Тиса, као министар-председник, имати против себе сву опозицију. Том се мњењу прикључила и либерална скупштина, на којој је било 64 посланика некадање либералне странке. Пучка је странка закључила, да се ако Тиса постане министар-председник, у борби против њега, прикључи Кошутовој странци.

Оставка Селова.

Будимпешта. Кад је Сел ступио у саборницу, бурно је поздрављен Овације су више минута трајале. Крајња левица је то пропраћала подсмешљивим узвицима. Посред велике тишине, Сел је рекао, како је више пута изнео своје мишљење о опструкцији против војних предлога. Даље је Сел додао, како ту политику дотле може водити, док се у питању начела и метода, сви фактори слажу. Како у томе нема више истог мишљења, поднео је своју оставку и Његово Величанство је ту оставку усвојило. Моли сабор да одгоди седнице, док се ново министарство не образује. Десница је бурно поздрављала. Пихлер гласно вели: Сел је зато пао, што владина странка није била пристојна. Полоњи добацује: Видећемо, каква је то нова метода! — Холо: Нека је само окушају.

ТРГОВАЧКИ ПОМОЋНИК.

Тражи се трговачки помоћник, вичан деликатесној струци а да зна посред српског, немачки или мађарски језик. Оферти са документима упућује се: **деликатесној радњи код „Руског Цара“ у Београду, кнез Михаилова улица.** 394 1—3

Старија историја горње Арбаније.

(Наставак) (8)

Он сјајно победи знаменитог вођу Пицинина и освоји Трани, које као поклон добије, за тим се врати у Арбанију натраг. Папа му у исто доба новаца пошље, да може нов рат са Турцима започети.

Скендербег нападне са новом снагом Синан-пашу, који се код Мокрене учврстио био и 20.000 војске концентрисао. 13.000 Турака посече, а остатак се распрсти на све стране.

Идуће 1461. године дојезди Хусејин-Беј са 30.000 момака, да Скендербега казни, но буде потучен и сам главом буде заробљен.

Тек што се Скендербег вратио, доби вест, да је Јусуф-Беј са 18.000 Турака у Скопље приспео, да упадне у Арбанију. Скендербег скупи на брзо своје коњанике, похита тамо, нападне изненада турски логор. Потуче 2000 Турака, а остатак с распрсти на све стране.

Ова ратна судбина Мухамеда тако огорчи, да је своје генерале најгорим погрдама обасипао, називајући их кукавицама. Караџа-Беј понуди се, да он Скендербега укроти. Султану то беше мило, и пошље га са 40.000 најодабраније војске, у Арбанију.

Скендербег нагне на Турке у равници Ливади, и разбио би их, да није гадно време са провалом облака наступило, те мораде битку обуставити. Кад се увремени, и Арбанаси хтедоше бој поновити, ал међутим Караџа-Беј побеже.

Несрећа његових несретних генерала, примора султана, да 6. маја 1462. напише пријатељско писмо Скендербегу. Но овај гордо одбије све понуде. 10. јула предлаже султан поново мир, у ком се одриче господства над Арбанијом, и Скендербега као суверенског кнеза признаје, те тако беше свечано мир и закључен.

Овај мир беше кратког века, јер папа Пије II. радио је на савезу хришћанских држава, па позва и Скендербега. Овај се дуго колебао да ли да погази мир, који је са султаном тако свечано закључио. Напослетку упадне у турску земљу, зароби 150.000 комада марве, уништи за собом сва добра, која није попљачкао и врати се натраг. Разјарен султан пребацио му је неверство и позвао га да поштује уговор.

25. маја 1463. године, прими Скендербег то царско писмо, и одговори на њега са отвореним ратом.

Скендербег беше од папе за вођу савезне војске постављен. Пије II. хтео је сам собом да буде за време рата у Скендербеговом стану.

Одушевљени Скендерберг обнови напад на Турке. Турска војска, која је тада бројала 14.000 коњаника, одупре се Скендербегу, но овај је уништи. 10.000 Турака падну, 1000 Турака са сином паше Дефтердара, и 12 Беја буду заробљени (14. августа 1463.). Тог истог дана умре пак папа, који се баш тог дана хтео лађом у Рим да врати. Коалиција се разиђе те Скендербег сам, изложен турској освети.

Балабан-паша Бадера, један арбанашки ренегат, пође са 15.000 коњаника против Скендербега. Њега су држали за најбољег вођу турског. Из поштовања према Скендербегу, који је пре његов господар био, покуша да се споразуме с њиме. Скендербег га одбије, тако омаловажавајући, да му је Балабан од то доба био најљући непријатељ.

Скендербег заузме са 6500 момака положај у долини Валхалији и ту се започне бој. Балабан је истина потучен био, ал је то Арбанасе скупо стало.

Из освете уништи Скендербег турске покрајине са ватром и мачем. Балабан-паша скупи међу тим у Охриду нову војску од 18 000 људи, а Скендербег улогори се у Ороши. Са својим златом успе Балабан, да кроз Дибру буде пропуштен и близу Скендербега доспе. Овај благовремено то дозна, нападне га и целу му војску распрсти. Балабан се спасе са малим остатком своје војске. Како му је Арбанија обећана била, поново је скупио 20.000 војске, те појури на Светиград, у ком је био Скендербег са 10.500 људи, и ту је Скендербег победио 9000 Турака, ал и он је 3000 момака изгубио.

Почетком год. 1464. покуша Балабан поново покуша своју срећу. Са 24.000 људи продре он до Гур-и-бартх (Petralba) у исто доба пође и Јакуб-Арнаут са 16.000 људи из Берата у Тирана. Скендербег скупи 12.000 људи, нападне Балабана код Гур-и-бартха и сатре целу његову војску. Онда се окрене против Јакуб Арнаута, и ту војску сасвим сатре. У овим бојевима падоше 20.000 Турака, беше њих 6000 Турака заробљено, и 4000 заробљених хришћана ослобођено. Јакуб-Арнаут паде сам под руком Скендербеговом. Арбанаси изгубише само 1100 људи.

Султан закључи сада сам да војује против Скендербега. Балабан добије налог, као заповедник, са 80.000 коњаника да Кроју опколи. Султан сам пође са 120.000 пешадије за њим. Месеца јуна спојило се 200.000 Турака пред Кројом. Скендербег не могаше се са таком огромном силом у бој пустити. Балтазар Пердучи бранио је град, а Скендербег са 12.000 људи држао се на отвореном пољу.

(Наставиће се.)

Књижевне вести.

У наклади друштва »Рада« изишла је из штампе нова књига

ПРОБУЂЕНА САВИЈЕСТ

роман

Ал. П. Будишчева

с руског превео

Вељко Лукић-Новица

Цена 1 круна.

Књига се може добити код главног растуривача књига друштва »Рада« г. Косте Лере у Новом Саду.

Ред зимње жељезничке вожње.

Важи од 1. октобра 1902. год. до даље наредбе.

Будимпешта — Београд

Станице		Особ. вл. 906	Тер. вл. 944	Брзи вл. 904	Особ. вл. 910	Особ. вл. 908	Муњ. вл. 902
Б.-пешта	п.	7^{40}	12^{00}	2^{40}	3^{35}	10^{20}	11^{20}
К. Кереш	д.	10^{43}	4^{19}	4^{34}	6^{32}	1^{58}	1^{37}
„	п.	10^{55}	4^{46}	4^{41}	6^{38}	2^{12}	1^{42}
К.-К.-Халаш		11^{34}		5^{07}	7^{17}	2^{56}	
„	п.	11^{38}		5^{08}	7^{22}	3^{03}	
Суботица	д.	12^{33}	М. вл.	5^{47}	8^{28}	4^{05}	2^{44}
„	п.	1^{22}	922	5^{57}	М. вл.	5^{30}	2^{50}
Б.-Топола	д.	2^{14}		6^{27}	922	6^{29}	
„	п.	2^{18}			4^{10}	6^{34}	
Фекетић	д.	2^{42}		6^{42}	5^{09}	6^{50}	
„	п.	2^{44}		6^{42}	5^{16}	6^{54}	
Врбас	д.	3^{00}	М. вл.	6^{54}	5^{43}	7^{17}	
„	п.	3^{05}	924	6^{56}	5^{44}	7^{22}	
Нови Сад	д.	4^{06}		7^{41}	6^{01}	8^{29}	4^{23}
„	п.	4^{14}	1^{10}	7^{48}	6^{08}	8^{36}	4^{28}
Карловци	д.	4^{36}	1^{38}	8^{04}	7^{30}	8^{57}	
„	п.	4^{37}	1^{39}	8^{05}		8^{59}	
Инђија	д.	5^{22}	2^{29}	8^{34}		9^{42}	
„	п.	5^{32}	2^{39}	8^{39}		9^{52}	
Земун	д.	6^{31}	3^{54}	9^{20}		10^{51}	5^{40}
„	п.	6^{55}		9^{35}		11^{21}	5^{42}
Београд	д.	7^{05}		9^{45}		11^{31}	5^{50}

Београд — Будимпешта

Станице		Муњ. вл. 901	Мешн. вл. 923	Брзи вл. 903	Особ. вл. 905	Особ. вл. 907	Мешн. вл. 961
Београд	п.	4^{44}		5^{32}	7^{55}	4^{15}	
Земун	д.	4^{52}		5^{41}	8^{06}	4^{26}	
„	п.	4^{53}	4^{28}	6^{11}	8^{37}	4^{58}	
Инђија	д.		5^{55}	6^{52}	9^{33}	5^{39}	
„	п.		6^{07}	6^{57}	9^{43}	6^{15}	
Карловци	д.		6^{59}	7^{27}	10^{23}	7^{01}	
„	п.		7^{00}	7^{28}	10^{24}	7^{06}	
Нови Сад	д.	6^{13}	7^{28}	7^{43}	10^{45}	7^{31}	
„	п.	6^{18}	М. вл.	7^{50}	10^{52}	7^{51}	
Врбас	д.		921	8^{32}	11^{47}	8^{56}	
„	п.		4^{24}	8^{33}	11^{48}	9^{01}	
Фекетић	д.		5^{35}	8^{45}	12^{05}	9^{19}	
„	п.		5^{42}	8^{46}	12^{06}	9^{22}	
Б.-Топола	д.		6^{01}	9^{02}	12^{29}	9^{47}	
„	п.		6^{06}	9^{02}	12^{34}	9^{52}	5^{17}
Суботица	д.	7^{52}	6^{32}	9^{34}	1^{21}	10^{48}	7^{15}
„	п.	7^{57}	6^{40}	9^{46}	1^{56}	11^{50}	
К.-К.-Халаш			7^{40}	10^{26}	2^{51}	1^{04}	
„	п.			10^{27}	2^{54}	1^{14}	
К.-Кереш	д.	8^{58}		10^{54}	3^{30}	2^{11}	
„	п.	9^{03}		11^{01}	3^{37}	2^{35}	
Б.-Пешта	д.	11^{20}		1^{05}	6^{40}	7^{05}	

Примедба. Црним линијама заокружено значи ноћно доба, а рачуна се од 6 с. у вече, до 6 с. у јутру.

За предстојеће школске испите

препоручујемо црквеним општинама и школским властима, као најбољи дар српској деци о испитима

„НЕВЕН“ 99 66

за 1901/02. годину укоричен

ЦЕНА 5 КРУНА

„МЕЂНЕВЕНЧЕ“.

Трећа читанчица од чика Јове.

Цена 40 потура.

Већим поруџбинама дајемо **30%** рабата, а исте треба упутити на

КОСТУ ЛЕРУ

главног повереника друштва „Рад“ у Нови Сад, (Ujvidék).

СПЕЦИЈАЛИТЕТ ЗА ДУНСТ-КОМПОТ

Најкрупнијих тврдих трешања црвених и црних; исто тако и вишања шаље по штом (Postcolle) по 5 клгр. повуком (Nachnahme)

СРПСКА ПОВРТАРСКА ЗАДРУГА

У НОВОМ САДУ.

Цене умерене. Најсолиднија послуга.

391 1—3

Натечај.

Код потписане водне задруге имају се попунити следећа места:

1. Место инжинирског пристава са годишњом платом од 2400 К и дневничким и путним паушалом од 1600 К

2. Место тајника са годишњом платом од 2000 круна.

3. Место подворника са годишњом платом од 600 круна и станом у нарави.

Сви они, који на расписана места рефлектирају, нека своје ваљане обложене молбенице са кратким описом досадањег службовања и сведочбама о оспособлењу, поднесу најкашње до 30. јуна 1903. I. подпредседнику задруге г. дру Јовану Шевићу у Руми.

Земун, месеца маја 1903.

393 1 - 3

ЗАДРУГА

ЗА ИСУШЕЊЕ ЈУГО-ИСТОЧНОГ СРЕМА.

Тражи се за једну ново-отворену кафану

ЦАЛ КЕЛНЕР

са женом; жена да је добра куварица, и лично треба да се представи. Кауција није нужна. Обратити се на

ПЕТРА НАСТАСИЋА

390 1—3 трговца у Молу (Бачка).

МАНУФАКТУРНА, ГАЛАНТЕРИЈСКА И ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА

Младена Настасића

У МОЛУ

треба два шегрта. 384 1—2

ГВОЖЂАРСКА И ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

А. ЈОВАНОВИЋА

У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

потребује млађег помоћника доброг детајлисту, који се разуме у обе струке. Мора бити вичан немачком и мађарском језику. Ступити може одма. 389 1—6

ШПЕЦЕРАЈСКА И МЕШОВИТА РАДЊА

ПАЈЕ МИЉКОВИЋА

У КАМЕНИЦИ

потребује једног помоћника, који српски, мађарски и немачки говори. Ступити може одма. 388 1—2

ПЕРО ДЕСПИЋ

Главно заступништво Краљ Српске Извозне Банке за Аустрију, повереник Српске повртарске задруге у Новоме Саду за Аустрију и Немачку.

БЕЧ, Obere Donaustrasse Nro 93.

Адреса за брзојаве: DESPIĆ, Dianabad — Wien.

Прима у комисион све земљорадничке и др. производе (као: жито, суве шљиве, пекмез, воће, јаја, коже итд.) — Врши набавке за рачун Срба увозника у свима фабричким производима. Даје обавештења сваке врсте. Услуга кулатна. Провизиона стопа умерена.

Адреса за пошиљке: **Pero Despić**, II. Obere Donaustrasse 93. Wien Staatsbahn. 343 10—

ЗА КАЛАМЉЕЊЕ У ЗЕЛЕНО

имам од најприпознатијих фабрика на стоваришту

ЛАСТИКЕ НАЈБОЉЕ КАКВОЋЕ „Gummibänder“

по најефтинијој фабричкој цени; моја ластика има поред еластичности, постојаности још и ту особиту врлину, да се са једном килом 5—9000 калама ве зати могу.

Уједно препоручујем из мојих винограда

ЛАСТАРА „EDELREIS“

најбољих најплеменитијих винских и столних врста, од којих више од 1200 домаћих и иностраних сорти на избору стоје.

Алекс. А. Адамовић,
велепоседник виногради и американског ложњака.
12—15 321 Нови Сад.

ЕКСПОРТ НАМЕШТАЈА

28—50 243 и

посредовање директног купа за бечки намештај

М. ДИМОВИЋ

Wien, V. Schlossgasse Nro 18.

Ценовници бадава и франко.

Галантеријска радња

Л. НИНКОВИЋА

У ЗЕМУНУ

треба три помоћника и то: једног старијег вештог у аранжирању излога и затим два млађа окретна а добра продавца.

Ступање одмах односно према споразуму.

Рефлектанти могу место добити **само они, који су сличну радњу изучили.**

386 2—3

ДУЋАН

на најлепшем месту у Шиду, са рафовима и тезгама и са осталим просторијама, издаје се под закуп.

АНА ВУЈИЋ,
у Шиду.

2—3 385

ОСНОВАНА 1870. ОСНОВАНА 1870.

СРПСКА ЗАДРУГА

ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ

У НОВОМЕ САДУ

ћурчијска улица бр. 6.

прима улоге на штедњу, на штедионичке књижице, у текућем рачуну, као и недељне уплате по 50 потура недељно на сваку честицу, на 1. 2 и 3 године, према жељи улагача, а по највећем каматњаку.

Пристојбу на камате наплаћује завод **сам.**

Издаје зајмове путем личног кредита и интабулација, као и предујмове на папире од вредности под најповољнијим условима.

Завод овај је основан 1870. године, дакле је један од најстаријих српских новчаних завода.

Са годином 1902-ом навршио је завод овај своју XXXII. пословну годину и његов завршни рачун (биланција) исказује имовину од **К 2,119.944·63 пот.**, према дуговима од **К 2,073.102 29 пот.**, те је тако чиста добит за **1902. г. К 46 842·34 п.**

Промет благајне у 1902. години износио је К 12,546.428·—, промет есконтних послова К 9,137.223·—, а целокупна промет износио је К 40,200.722—.

177 14—

У СРБИЈИ ПРОДАЈЕ СЕ

угледно пољско добро (имање) пза вароши Ниша код варошице Беле Паланке, кроз исто пролази железничка пруга и на самом добру (имању) стаје воз на својој постаји код железничке страже бр. 35, а поред имања протиче велика река звана Нишава.

Добро (имање) је пространо 600 ланаца и то 300 ланаца зиратне земље оранице и 300 ланаца под лепом чистом растовом шумом (гором). Шума (гора) је дебљине разне од 5 сантиметара па на више. На истом имању постоји:

Један млад шљивар шљивик са 3000 дрвета шљива зване мађарке (пожаге).

Један млад шљивар шљивик са 500 дрвета шљива зване тургуње ранке.

Један воћњак са 500 дрвета окаламљених јабука и крушака од најфиних сората.

Један салаш (кош) нов од летава са шупом преда се дуг 30 метара, широк 2 метра, ширина шупе 4 метра.

Једна житница (хамбар) 12 метара дуг 7 метара широк са 6 оделења и шупом преда се.

Две штале са бунаром нове за марву (стоку) свака је 27, метара дуга и $7^1/_2$ метара широка

Једна кућа зидана од тврдог материјала са 6 соба, 2 кухиње, 2 ходника, једним предсобљем и подрумом.

Исто је добро (имање) сво засијано разним усевима што даје прилику и могућност купцу да се лично увери о каквоћи земље и успевању усева.

Цена је врло умерена и услови за купца повољни. Обратити се ваља

Будимиру К. Раденковићу члан фирме. **Д. Ђукановић и Комп.** трговци у Београду.

Кости В. Ракићу и Брату у Јагодини. или **Кости В. Ракићу** у Белој Паланци.

264 17—20

ТВОРНИЦА СВИХ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ (UJVIDÉK)

ћошак главне и дунавске улице.

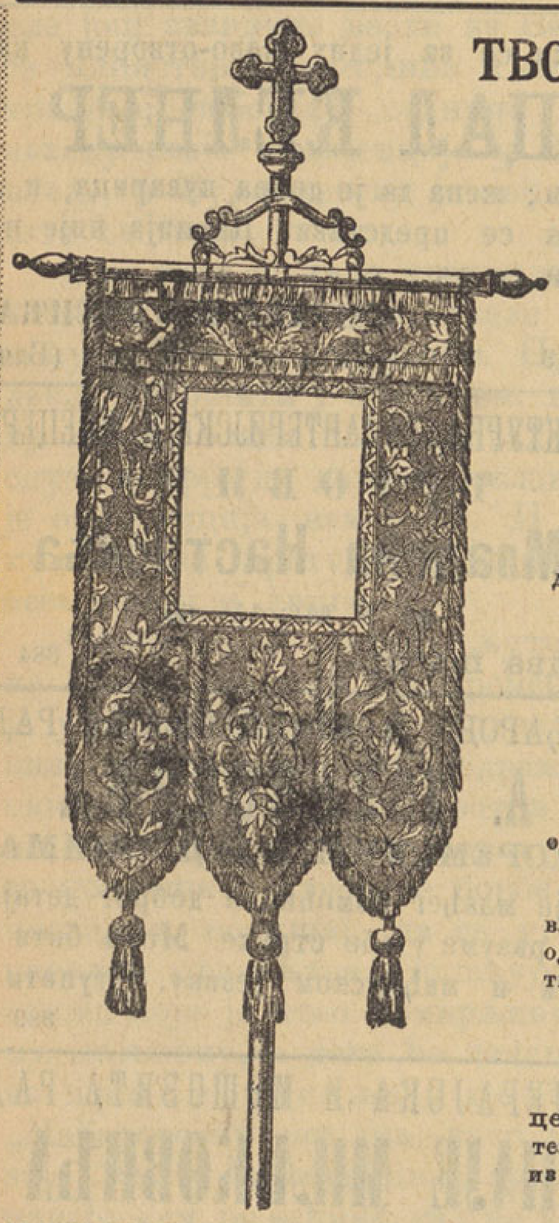

На знање!

Част ми је сл. српско-правосл. црквеним општинама, преч. г.г. свештеницима о српској публици учтиво на знање дати, да сам своју

творницу српско-православних црквених утвари

знатно проширио, то примера ради наводим овде поједине артиклове и цене, као

Одежде светле од круна 40, 50, 60, 70, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 500, и т. д. —

Одежде црне од круна 40, 50, 60, 80, 100 и 200. —

Барјака (литија) од круна 40, 50, 60, 70, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 500, 600. итд.

Црквених барјака од кадиве (свиленог сомота без везних слова од К 200, 300, 400, извезених са златним словима од К 500, 600, 700, 800, до К 1500 и

Полилеје (Лустера) од К 40, 60, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 600 итд.

Свећњака за часну трапезу од кина сребра или од жутог метала, ком. од 10, 15, 20, 30, 40, — **Свећњака** од кованог гвожђа пред олтар, висине 150 цм. у дивот изради, ком. од К 60, 70, 80, 100. — **Црквених кадионица** од 20 до 60 К од кина сребра. — **Црквених кандила** од 12 до 60 К од кина сребра. **Светих православних икона** по строго православном типу све масном бојом и руком израђене од 12, 16, 24. К.

Осим горе наведених а **све друге црквене утвари** израђујем.

Даље г.г. свештеницима **шешира, камилавки, ђелепуша и појасева.**

На захтевање п. н. муштерија шаљем **нацрте, мустре, прорачуне ценовнике бесплатно, франко**

Главна ми је задаћа била, да као — Србин = **усредсређеним радом, савесном и поштеном израдом, а уз цене саразмерно најјефтиније** себи и творници својој извојујем највеће поверење и наклоност од српскога народа, а да сам тежњу ову моју за кратко време свога опстанка и постигао, сведоче многе поручбине из најдаљих крајева где Срби живе, као **из Далмације, Босне и Херцеговине, Старе Србије, Црне Горе** и чак из **Америке.**

Пошто идем за тим, да Србима дадем прилике, како би од правих српско-православних црквених утвари и до лепих и уметничких, по типу православарном израђених св. икона доћи могли, то се, — као Србин — надам — **да је ближи брат брату и свој своме**, с тога молим како моје старе, тако исто и нове муштерије, да ме скојим поручбинама обилато потпомогну а ја ћу се потрудити, да то поверење поклоњено ми, верно и тачно и у будуће одржим.

39 15—

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.